

37 רק בשווי הפרה, אם מְשַׁנְנָהּ יְלָדָה, ויכול בעל השור לגבות גם בשווי
38 הולד. בעל השור מְשַׁתְּלֵם – מקבל תשלומים חצי נֶזֶק מֶן – משווי
39 הַפְּרָה וְרִבִּיעַ נֶזֶק מֶן – משווי הַזֶּלֶד.

נמרא

40 שמואל מבאר שמשנתנו כסומכוס, וחכמים נחלקו עליו: אָמַר רַב
41 יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל, זו דְּבָרִי סוּמְכוּס דְּאָמַר שְׁמוּאֵל הַמּוֹטֵל בְּסַפֵּק,
42 חוֹלְקִין, ואף שלבעל השור יש חזקת מרא קמא על הממון. אָבֵל
43 חֲכָמִים אֹמְרִים, זֶה כָּלֵל גְּדוֹל בְּדִין, הַמוּצִיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו לְהִבִּיא
44 הָרָאִיָּה – עדים שהוא מוציא מיד חבירו בדין, ובמשנתנו שלבעל
45 השור יש חזקת מרא קמא. אומרים 'המוציא מחבירו עליו הראיה',
46 ופטור מתשלום על הולד.
47 שואלת הגמרא: לָמָּה לִּי לְמִיָּמֵר – מדוע צריכים חכמים לומר 'זה כָּלֵל
48 גְּדוֹל בְּדִין'. משיבה הגמרא: אֲצַטְרִיךָ, לבאר דְּאִפִּילוּ במשנתנו
49 שהִנֵּינָא אֹמְרֵי בְּרִי – ודאי לי שהפרה ילדה אחרי הנגיחה, וְהַמּוֹזֵק
50 שהוא המוחזק אֹמְרֵי שְׁמָא וְאִינוּ יודע האם הפרה ילדה קודם הנגיחה
51 או אחריה, הַמוּצִיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הָרָאִיָּה. אִי נָמִי, חכמים אמרו 'זה
52 כלל גדול בדין' לְכִי הָא דְּאֵתְמַר – כדי להשמיענו ברייתא זו, הַמּוֹזֵק
53 שוֹר לְחֲבִירוֹ וְנִמְצָא שהוא נִנְחֵן קודם המכירה, ואינו ראוי לחרוש בו
54 אלא הוא מיעיד לשחיטה, והלוקח טוען שקנה את השור כדי לחרוש
55 בו, ואף שלא אמר כן בשעת המכירה, רוב בני אדם משתמשים
56 בשוורים לחרושה. רַב אָמַר, חֲרִי זֶה מִקַּח טְעוּת, והולכים אחר הרוב
57 להוציא ממון מהמוכר אף שהוא מוחזק. וְשְׁמוּאֵל אָמַר, יָכוֹל הַמוֹכֵר
58 שְׂיֵאמַר לוֹ, לְשַׁחֲטָהּ מִחֲבִירָתִי לָךְ, שהרי יש מיעוט שקונים שוורים
59 לשחיטה, וכיון שהמוכר מוחזק, לא הולכים אחר הרוב, והמוציא
60 מחבירו עליו הראיה. וזו כוונת חכמים שאמרו 'זה כלל גדול בדין',
61 שאפילו אם יש רוב כנגד המוחזק, לא מוציאים ממנו.
62 שואלת הגמרא: אָמַר – מדוע נחלקו רב ושמואל אם הולכים אחר
63 הרוב או אחר המוחזק, וְנִיחָיו – נראה אִי נִבְרָא דְּזִבְיָן לְרִדְיָא – האם
64 הלוקח הוא עובד אדמה הצריך שור לחרישה, והמוכר הכיר וידע את
65 זה, אִי נִבְרָא דְּזִבְיָן לְנִכְסָתָא – או שהוא טבח הצריך שור לשחיטה.
66 משיבה הגמרא: לֹא צְרִיכָא, מדובר בְּנִבְרָא דְּזִבְיָן לְהָא וְלָהּ – באדם
67 שהוא גם עובד אדמה וגם טבח, והוא קונה שוורים גם לחרישה וגם
68 לשחיטה, ואי אפשר לדעת עבור מה הוא קנה את השור. שואלת
69 הגמרא: וְנִיחָיו – נראה כמה שילם הלוקח למוכר עבור השור, אִי דְּמִי
70 רְדִיָּא – אם שילם דמי שור לחרישה שהוא יקר, מוכח שהתכוין לקנותו
71 לְרִדְיָא – לחרישה, ואִי דְּמִי נִכְסָתָא – ואם שילם דמי שור לשחיטה
72 שהוא זול, מוכח שהתכוין לקנותו לְנִכְסָתָא – לשחיטה. משיבה
73 הגמרא: לֹא צְרִיכָא, מדובר דְּאִקְרִי בִּישְׂרָא וְקָאִי בְּדִמִי רְדִיָּא –
74 שהבשר התייקר, ושור לשחיטה נמכר באותו מחיר של שור לחרישה.
75 אָמַר – הקשו על דברי רב שהולכים אחר הרוב,

1 אָבֵל בשור מוֹעֵד לְנִמְרָה, לֹא מְשַׁבַּחַת בִּיה בשור אחד לצד תַּמּוּת
2 כָּלֵל שנחייבו על היזקו חצי נזק, כיון שצד תַּמּוּת אינה עומדת
3 במקומה.

4 שנינו במשנה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר אִין לוֹ למועד שְׁמִירָה אֵלָּא סָבִין
5 (כו'): הגמרא מבררת מנין למד רבי אליעזר את דינו: אָמַר רַבָּה, מֵאִי
6 טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר קָרָא גבי מועד (שמות כא כט) 'וְאִם שוֹר
7 נָגַח הוּא מִתַּמֵּל שְׁלֹשׁ הַיּוֹדֵעַ בְּבִעְלֵיו וְלֹא יִשְׁכְּרֵנוּ' וגו', שוֹב אִין לוֹ
8 שְׁמִירָה לָזֶה, כלומר, ככל שישמרנו אין זו שמירה, אלא עליו לשוחטו,
9 ומטעם זה חייב אפילו שמרו שמירה מעולה. אָמַר לִיה אַבְי, אֵלָּא
10 מַעֲתָה נִדְרֹשׁ גַּם אֵת מֵאִי דְּכָתִיב לַגִּבִּי בּוֹר 'וְלֹא יִכְסְנוּ' שמשמעו נָמִי
11 שָׁשׁוּב אִין לוֹ כִּסְפוֹ לָזֶה ועליו לאטום את הבור. וְכִי תִימָא חֲכִי נָמִי,
12 וְהִתְנֵן כְּסָחוֹ לְבוֹר בְּרָאוּי וְעַבֵּר וְנִפְל לְתוֹכּוֹ שוֹר אוֹ חֲמוֹר וְזֵית
13 פְּטוֹר, ומוכח שכיסוי לבד מועיל.
14 מביאה הגמרא טעם אחר לדינו של רבי אליעזר: אֵלָּא אָמַר אַבְי,

15 הֵינִי טַעְמִיה דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר ששור מועד אין לו שמירה אלא עליו
16 לשוחטו, כְּרִתְנִיָּא, רַבִּי נָחַן אֹמֵר, מַגִּין שְׁלֹא יִגְדֵּל אֶדָם כָּלֵל רַע
17 בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכֵן שְׁאֵל יַעֲקֹב אֶדָם סוֹלֵם רַעִיעַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שְׁנֵאמַר
18 (דברים כב ח) 'כִּי תִבְנֶה בֵּית חֵדֶשׁ וְעִשִּׂיתָ מַעֲקֶה לַגֶּגֶז וְלֹא תִשֵּׂם דְּמִים
19 בְּבִיתְךָ' וגו', ומדברי רבי נתן לומדים שגם 'לא ישמרנו' האמור לגבי
20 שור המועד שסכנתו מרובה, הכוונה שלא יקיימנו.

הדרן עלך שור שננה ארבעה וחמשה

21 בתחילת המסכת (ב). שנינו, ארבעה אבות נזיקין, השור והבור
22 והמבעה וההבער. פרק זה עוסק בענייני בור, אולם קודם ענייני בור
23 נתבאר בו כמה עניינים הנוגעים לנזקי שור, וכן מה דינו של הנכנס
24 לחצר חבירו או מכניס כליו לרשות חבירו, והזיקו כליו או הזוק:

משנה

25 משנה זו מבארת שבאופן שיש ספק האם השור הזיק, בעל השור
26 והניזק חולקים בממון המסופק. וכן פרה שנגחה ויש ספק האם ולדה
27 הזיק, חולקים בעל הולד והניזק בדמי הולד:
28 שוֹר תִּם שֶׁנִּגְחָה אֶת הַפְּרָה המעוברת, וראו עדים מרחוק את הנגיחה,
29 ואחרי הנגיחה נִמְצָא עֹבְרָה מֵת בְּצִדָּהּ, וְאִין יָדוּעַ הָאֵם עַד שְׁלֹא
30 נִגְחָה – קודם הנגיחה יְלָדָה, אם מְשַׁנְנָהּ – או שאחרי הנגיחה
31 יְלָדָה, ומחמת הנגיחה הפילה את עובריה. בעל השור מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק
32 לַפְּרָה, כְּדִין שוֹר תִּם, וְרִבִּיעַ נֶזֶק לְזֶלֶד, מכיון שיש ספק האם הזיק את
33 העובר או לא, ולכן בעל השור ובעל הולד מתחלקים בממון המסופק
34 שהוא דמי חצי הנזק של הולד. וְכֵן פְּרָה מעוברת תמה שֶׁנִּגְחָה אֶת
35 הַשּׁוֹר, ואחרי הנגיחה נִמְצָא יְלָדָה בְּצִדָּהּ. ושור תם שהזיק משלם רק
36 כשווי גופו. וְאִין יָדוּעַ הָאֵם עַד שְׁלֹא נִגְחָה יְלָדָה, ובעל השור גובה

אגרות קודש

בי"ה, כ' תמוז, תשי"ד

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבך אודות יום הולדת שלך, הנה בטח תקבל על עצמך - בלי נדר - להוסיף מכאן ולהבא בלימוד ובהנהגה טובה ובהשפעה על הסביבה וביחוד על חברותיך לשמוע בקול הורים ומורים ולהתנהג כראוי לבנות ישראל בנות שרה רבקה רחל ולאח, ובדאי תנצלנה ימי החופש מהלימוד בבית הספר לארגן מסיבות שבת בשביל ילדות הקטנות מכן וכן גם בימות החול לאספן על כל פנים פעמים או פעם בשבוע לספר לחן מסיפורי תורתנו הקדושה וללמד אותן ברכות דיני ומנהגי ישראל בכלל נחוצים לגילן.

המשך בעמוד הבא

בבא קמא דף מז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קפג

מאכן ויפסיד ממון. או שכינ שבני אדם רואים שביט דין מוציאם ממנו
ממון, לא ירצו לקנות את קרקעותיו אלא בפחות משווים. ולכן נזקקין
בתחילה לטענת שמעון, כדי שלא יפסיד ממון.
שנינו במשנה, וכן פרה שנגנחה את השור [וב'] ונמצא ולדה בצדה,
ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה, משתלם חצי נזק
מן הפרה ורביע נזק מן הולד:
מקשה הגמרא: אם מדובר שהפרה והולד שייכים לאדם אחד, מדוע
הניזק מקבל חצי נזק ורביע נזק, הלא הפרה הנוגחת היא תמה ופלגא
נזקא הוא דכעי שלומי – ובעל הפרה מחויב לשלם רק חצי נזק, ואילו
כאן הניזק מקבל שלושה רבעים מהנזק, ובזיל נזקא נבי רבנא מאי
עבדית – כל הנזק פחות רבע ו-1 שלושת רבעי הנזקן מה מעשהו כאן,
כלומר מדוע הניזק מקבל כך.
אביי מתרץ את קושיית הגמרא: אמר אביי, חצי נזק הכוונה אחר
מארבעה בנזק – רבע נזק, שזה חצי מהתשלומים שמוטלים על בעל
הפרה לשלם, ורביע נזק הכוונה אחר משמנה בנזק – שמינית מהנזק,
שזה חצי מהתשלומים המוטלים על בעל הולד לשלם. ואי – ואם
נאמר שהפרה והולד דחד ניהו – שייכים לאדם אחד, הכי נמי דכעי
אמר ליה – ודאי יכול הניזק לומר לבעל הפרה, כמה נפשו חצי נזק
הב לי – תן לי, שהרי ודאי בהמתך הויקה את שורי, או כשהולד היה
בתוכה, או אחרי שילדה את הולד. אלא לא צריכא אלא באופן דפרה
דחד וולד דחד – שהפרה שייכת לאדם אחד והולד שייך לאדם אחר.
ועוד יש לחלק, שאי דקדים תבעיה – אם מדובר שהניזק קדם ותבע
לבעל הפרה תחלה, הכי נמי דאמר ליה – ודאי יכול הניזק לומר
לבעל הפרה, פרה דידך איקתן – פרתך ודאי הויקה את שורי, אלא
שאתה טוען שגם הולד השתתף בנגיחה, הב – תן לי ראתה דאית לך
שותפי – שאכן היו לך שותפים בהיזק, וכל זמן שאינך מביא ראיה,
אתה חייב לשלם לי חצי נזק. אלא מדובר באופן דקדים תבעיה –
שהניזק קדם ותבע לבעל הולד תחלה, ואז יש לבעל הפרה טענה
כנגדו, דאמר ליה, גלית אדעתך דשותפא אית לי – גילית דעתך
שבעל הולד שותף עמי בהיזק, ואם כן איני חייב לשלם לך אלא רבע
נזק, ואת הרבע השני עליך לתבוע מבעל הולד, וכשתובע את בעל
הולד טוען שאינו ודאי שותף למעשה ההיזק כיון שיתכן שהפרה ילדה
קודם הנגיחה, וממון המוטל בספק חולקין, ובעל הולד צריך לשלם רק
שמינית נזק.
איכא דאמרי – יש אומרים, שאף על גב דקדים תבעיה – שהניזק
קדם ותבע לבעל הפרה תחלה, בעל הפרה קצי מדחי ליה – יכול
לדחותו על ידי דאמר ליה – לניזק, מידע ידעי (אנא) – אני יודע
דשותפא אית לי – שיש לי שותף להיזק, והוא בעל הולד, כלומר
שהפרה ילדה אחרי הנגיחה. וכיון שבעל הפרה מוחזק בממון, וגם יש
לפרה חזקת מעוברת, שכמו שהיתה מעוברת קודם הנגיחה כך היתה
מעוברת בשעת הנגיחה, מודה סומכוס שהמוציא מחבירו עליו הראיה,
והניזק אינו יכול לגבות מבעל הפרה יותר מרבע נזק, ומבעל הולד
גובה עוד שמינית נזק.
רבא דוחה את ביאור אביי: אמר רבא, אמי – וכי אחר מארבעה בנזק
ו-1 רבע נזק ונאחד משמנה בנזק ו-1 שמינית נזק קתני – כתוב במשנה,
הלא חצי נזק ורביע נזק קתני – כתוב במשנה, ואיך אתה ואביו
מעמיד את המשנה שמדובר ברבע נזק ושמינית נזק. אלא אמר רבא,
לעולם מדובר בפרה וולד דחד – השייכים שניהם לאדם אחד, והכי
קאמרינן – וכך הוא ביאור דברי המשנה, שאם איתא לפרה – הפרה
קיימת לפנינו משתלם – גובה הניזק את כל חצי הנזק מן הפרה,

ואי ליכא לאשתלומי מיניה – אם מדובר שאין למוכר מעות להחזיר
ללוה, אם כן לישיקליה לתורא גווי – יקח הלוהק את השור במקום
המעות, וכמו דאמרי אנשי – שבני אדם רגילים לומר 'מפרי ושותף
פארי אפרעי' – מהאיש שאתה נושה בו תגבה נכסים, אפילו גרועם
כמו סובין, נמצא שבין לרב ובין לשמואל השור נשאר אצל הלוהק,
לרב בתורת פירעון, ולשמואל המקח קיים, ובמה נחלקו. מתרצת
הגמרא: לא צריכא, מדובר דאיכא לאשתלומי מיניה – שיש למוכר
מעות והלוהק יכול לגבותם, רב אמר, הרי זה מקח טעות, מפני
שאומרים ויל בחר רובא – לך אחר הרוב. ורובא דאנשי לרדא הוא
דובני – ורוב האנשים קונים שור לחרישה, ושמואל אמר, יכול
המוכר שיאמר לו, לשחיטה מכרתיו לך, ולא אזלינן בחר רובא –
ולא הולכים אחר הרוב, מפני שבי אזלינן בחר רובא – הדין שהולכים
אחר הרוב הוא רק באיסורא – בדיני איסור והיתר, אבל במונא –
בדיני ממונות לא אזלינן בחר רובא – לא הולכים אחר הרוב כדי
להוציא ממוחזק, אלא המוציא מחבירו עליו להביא הראיה על ידי
עדים.
הגמרא מביאה ברייתא שסומכוס וחכמים נחלקו האם הולכים אחר
הרוב בממונות: תניא נמי הכי – כך גם שנינו בברייתא, שור תם שנגח
את הפרה המעוברת, ואחרי הנגיחה נמצא עוברת של הפרה מת
בצדה, ואינו יודע האם עד שלא נגחה ילדה הפרה, אם משנגחה
ילדה, וממנת הנגיחה הפילה את עוברתה, בעל השור משלם חצי נזק
לפרה, כדון שור תם, ורביע נזק לולד, אלו דברי סומכוס הסובר
שממון המוטל בספק חולקין. וחכמים אומרים, המוציא מחבירו עליו
להביא הראיה. ומפורש בברייתא כדברי שמואל שאמר שמשנתנו
כסומכוס, וחכמים חולקים ולדבריהם פטור לגמרי על הולד.
הגמרא מבארת את מקור הדין שהמוציא מחבירו עליו הראיה: אמר
רבי שמואל בר נחמני, מניין להמוציא מחבירו עליו הראיה,
שנאמר (שמות כד יד) מי בעל דברים יגש אליהם, כלומר, שמי
שטוען דברים על חבירו צריך להביא ראיה על טענתו, ומפרשת
הגמרא שכוונת המילה 'יגש' היא שיגש ראתה אליהם – לבית דין.
רב אשי מקשה על דברי רבי שמואל בר נחמני: מתקיף לה רב אשי,
הא – דין זה שהמוציא מחבירו עליו הראיה, למה לי קרא – מדוע
צריך ללמוד ממשוק, הלא סברה הוא, דכאבי ליה באיכא אזיל לבי
אמאי – שמי שיש לו כאב הוא הולך לבית הרופא, וכמו כן על
התובע להביא ראיה להוציא מן המוחזק. אלא קרא – הפסוק בא
ללמד לבדרב נחמן אמר רבה בר אבבה, דאמר רב נחמן אמר רבה
בר אבבה, מניין שאין נזקקין אלא לתובע תחלה – באופן שראובן
תובע משמעון שהוא חייב לו ממון, ושמעון טוען שראובן תפס ממנו
ממון עבור החוב, או שיש לו משכון ביד ראובן וראובן השתמש
במשכון והוא נפחת משוויו, ולכן הוא פטור מלשלם לראובן, בית דין
נזקקין תחילה לראובן שתבע ראשון, ומוציאים משמעון, ואחר כך
נזקקין לדון בטענת שמעון, שנאמר 'מי בעל דברים יגש אליהם',
ומדייק רב נחמן, שכוונת המילה 'יגש' היא שיגש דבריו אליהם –
לבית דין, כלומר, שראובן התובע שנקרא 'בעל דברים' מגיש תחילה
את דבריו לבית דין, ובית דין מוציאים את הממון משמעון, ואחר כך
אם שמעון יביא עדים שראובן חייב לו, ראובן יחזיר לו את הממון.
הגמרא מבארת שלפעמים נזקקין לנתבע תחילה: אמרי נהדרע,
פעמים שנוקקין לנתבע תחלה, והיכי דמי, במקרה דקא וילי נכסיה
– שיש סוחרים שרוצים לקנות משמעון את נכסיו בדמים יקרים, ואם
לא ניתן לו עכשיו את מה שראובן חייב לו לפי טענתו, ילכו התגרים